

# 5

## พ.ร.บ. ควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ 2560

### อีกหนึ่งความก้าวหน้า ด้านสุขภาพไทย



ภาพ : www.freepik.com

ยาสูบเป็นสินค้าบริโภคที่มีอำนาจเสพติดและเป็นอันตรายต่อสุขภาพ โดยครึ่งหนึ่งของผู้ที่ไม่สามารถเลิกใช้ยาสูบ จะเจ็บป่วยและเสียชีวิตก่อนวัยอันควรจากโรคต่างๆ ที่สืบเนื่องจากการใช้ยาสูบ ปัจจุบันทั่วโลกมีผู้เสียชีวิตจากการใช้ยาสูบปีละ 7 ล้านคน ซึ่งรวมถึง 890,000 คนที่ไม่สูบบุหรี่แต่เสียชีวิตจากการได้รับควันบุหรี่ของผู้อื่น สำหรับประเทศไทย มีผู้เสียชีวิตจากการใช้ยาสูบปีละ 5 หมื่นคนและจากการได้รับควันบุหรี่มือสอง 6,500 คน ก่อให้เกิดความสูญเสียทางเศรษฐกิจคิดเป็นมูลค่าถึง 74,884 ล้านบาท เมื่อปี 2552<sup>1</sup>

ประเทศไทยได้ริเริ่มการควบคุมยาสูบด้วยมาตรการต่างๆ เมื่อสามสิบปีก่อน และได้มีการตราพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องสองฉบับคือ พระราชบัญญัติควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ และพระราชบัญญัติคุ้มครองสุขภาพผู้ไม่สูบบุหรี่ พ.ศ. 2535 แต่ที่ผ่านมามีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ยาสูบรูปแบบใหม่ๆ เช่น บุหรี่ไฟฟ้า บารากู่ รวมทั้งมีการพัฒนากลยุทธ์การตลาดที่เป็นช่องโหว่ของกฎหมายเดิม เช่น การโฆษณา ณ จุดขาย และการโฆษณาและส่งเสริมการขายผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ประกอบกับประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นภาคีอนุสัญญาควบคุมยาสูบ องค์การอนามัยโลก ซึ่งมีข้อผูกพันที่จะต้องปรับปรุงกฎหมายควบคุมยาสูบตามที่กำหนดในอนุสัญญาฯ จึงนำมาสู่การปรับปรุงกฎหมายควบคุมยาสูบทั้ง 2 ฉบับ ที่ประชุมสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ได้เห็นชอบร่าง พ.ร.บ. ควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบฉบับใหม่ เมื่อวันที่ 3 มีนาคม 2560 และ พ.ร.บ. ดังกล่าวมีผลบังคับใช้ตั้งแต่

วันที่ 4 กรกฎาคม 2560 บทความนี้จะสรุปสาระสำคัญของ พ.ร.บ. ควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ. 2560 กระบวนการดำเนินงานตาม พ.ร.บ. ฉบับนี้ รวมทั้งปฏิกิริยาของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากกฎหมายดังกล่าว

### พระราชบัญญัติควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ. 2560

พระราชบัญญัติควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ. 2560 เป็นการนำกฎหมายควบคุมยาสูบสองฉบับ ที่ใช้มาตั้งแต่ พ.ศ. 2535 มารวมไว้ในกฎหมายฉบับเดียวกัน รวมทั้งปรับปรุงเนื้อหาเพิ่มเติม เพื่อให้ทันกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป และได้นำข้อเสนอแนะจากกรมอนุสัญญาควบคุมยาสูบ องค์การอนามัยโลก ที่ประเทศไทยเป็นรัฐภาคีร่วมกับอีก 181 ประเทศมาบรรจุไว้ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการควบคุมยาสูบ สรุปสาระสำคัญของ พ.ร.บ. ฉบับนี้ได้ดังต่อไปนี้

1. ปรับปรุงค่านิยาม ให้ผลิตภัณฑ์ยาสูบครอบคลุม ยาสูบชนิดใหม่ๆ เช่น บุหรี่ไฟฟ้า บารากู่ การเสพ ติดยาสูบ เป็นต้น
2. กำหนดให้มีคณะกรรมการควบคุมยาสูบจังหวัด เพื่อดำเนินกิจกรรมควบคุมยาสูบในแต่ละจังหวัด จากเดิมที่มีแต่คณะกรรมการนโยบายควบคุมยาสูบ ระดับประเทศ โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิในแต่ละจังหวัด ร่วมเป็นกรรมการ เพื่อสนับสนุนและกระตุ้นให้มีการ ทำงานควบคุมยาสูบอย่างจริงจัง
3. จำกัดการเข้าถึงยาสูบของเด็ก ด้วยการปรับอายุที่จะ ขายบุหรี่ให้ผู้ซื้อได้ จาก 18 เป็น 20 ปี และห้ามแบ่งขาย บุหรี่เป็นรายมวน
4. ห้ามกระทำการที่เป็นการส่งเสริมการขาย เร่ขาย ขายโดยการแสดงถึงการลดราคา ห้ามขายทางสื่อ อิเล็กทรอนิกส์ และกำหนดสถานที่ห้ามขาย เช่น สถานศึกษา ศาสนสถาน เป็นต้น
5. ห้ามแสดงซองบุหรี่ที่จุดขายปลีก เนื่องจากการแสดง ซองบุหรี่ที่จุดขาย เป็นการส่งเสริมการขาย เป็นการ โฆษณา และทำให้การเลิกบุหรี่เป็นเรื่องยากยิ่งขึ้น
6. ห้ามบริษัทบุหรี่หรือผู้ที่เกี่ยวข้องทำกิจกรรมสร้าง ภาพ หรือที่เรียกว่าทำ ซีเอสอาร์ (เนื่องจากมีเป้า หมายเพื่อล้างภาพลบของบริษัทบุหรี่ที่ขายสินค้า เสพติดที่ทำลายสุขภาพ ต้องการสร้างสัมพันธ์ภาพ กับผู้กำหนดนโยบาย เพื่อแทรกแซงนโยบายควบคุม ยาสูบ และการทำซีเอสอาร์เป็นการโฆษณาทางอ้อม รูปแบบหนึ่ง)
7. บริษัทบุหรี่ต้องส่งรายงานการตลาด งบดุล เพื่อ ตรวจสอบการประกอบกิจการว่าเป็นไปอย่างไร้โปร่งใส นับเป็นมาตรการหนึ่งในการป้องกันการแทรกแซง นโยบายควบคุมยาสูบโดยบริษัทบุหรี่
8. การเปิดเผยส่วนประกอบที่ใช้ในการผลิตบุหรี่ต่อ สาธารณชน ซึ่งกฎหมายเก่าเปิดเผยไม่ได้
9. กำหนดให้ซองบุหรี่แบบเรียบ ห้ามพิมพ์โลโก ลวดลาย สี สัน บนซอง ให้พิมพ์ได้เพียงชื่อยี่ห้อบุหรี่ เป็นตัวอักษรบนพื้นสีของซองตามที่กฎหมายกำหนด เพื่อลดความเย้ายวนของซองบุหรี่ โดยเฉพาะต่อ เด็กๆ อีกทั้งซองแบบเรียบยังทำให้ภาพคำเตือนเห็น ชัดเจนขึ้น และทำให้คนสูบบุหรี่อยากเลิกสูบมากขึ้น



10. เจ้าของสถานที่ที่มีหน้าที่ต้องดูแลไม่ให้มีการสูบบุหรี่ โดยการติดเครื่องหมายห้ามสูบบุหรี่ให้ชัดเจน และ ขอความร่วมมือไม่ให้มีการสูบบุหรี่ในที่กฎหมาย ห้ามสูบบุหรี่ มิฉะนั้นเจ้าของสถานที่จะมีความผิดด้วย

จะเห็นว่ากฎหมายใหม่นี้มีมาตรการเพิ่มขึ้นจากเดิมเป็น จำนวนมาก ล้วนเป็นการขยายขอบเขตกฎหมายเพื่อตามให้ ทันกับพฤติกรรมตลาดของบริษัทบุหรี่ ที่พยายามหาทาง ส่งเสริมการขายโดยอาศัยช่องโหว่ของกฎหมาย

### การบังคับใช้กฎหมาย

พระราชบัญญัติควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ. 2560 มีบทบัญญัติที่ครอบคลุม ทั้งการควบคุมผลิตภัณฑ์ การตลาด การป้องกันการแทรกแซงนโยบายการควบคุม ยาสูบโดยบริษัทบุหรี่ การเพิ่มประสิทธิภาพการคุ้มครอง สุขภาพผู้ไม่สูบบุหรี่ และกำหนดกลไก รวมทั้งผู้รับผิดชอบ ในการบังคับใช้กฎหมาย กฎหมายใหม่กำหนดให้มีกลไกที่ จะควบคุมยาสูบ รวมถึงการบังคับใช้กฎหมายในระดับพื้นที่ ทั่วประเทศ โดยกำหนดให้มีคณะกรรมการควบคุมยาสูบ





ภาพ : www.freepik.com

จังหวัดที่มีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน มีตัวแทนจากหน่วยงานราชการ 16 หน่วยงานเป็นกรรมการ และมีนายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดเป็นเลขานุการ และมีผู้ทรงคุณวุฒิอีก 6 คนเป็นกรรมการ เพื่อขับเคลื่อนงานควบคุมยาสูบตามแผนยุทธศาสตร์การควบคุมยาสูบที่ผ่านการเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี ภารกิจที่สำคัญลำดับแรกคือการสนับสนุนติดตามให้มีการบังคับใช้กฎหมายตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ. 2560 ที่สำคัญที่สุดต่อจากนี้ คือความร่วมมือของทุกฝ่ายในการสนับสนุนให้มีการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง จึงจะส่งผลต่อการลดลงของคนสูบบุหรี่ตามเจตนารมณ์และจิตวิญญาณของกฎหมาย

ข้อกำหนดในกฎหมายส่วนที่จะบังคับใช้โดยส่วนกลางผ่านสำนักควบคุมการบริโภคยาสูบ ได้แก่ การควบคุมและเปิดเผยส่วนประกอบผลิตภัณฑ์ การกำหนดมาตรการของบุหรี่แบบเรียบ การกำหนดให้บริษัทบุหรี่ต้องส่งรายงานการประกอบธุรกิจประจำปี เป็นต้น ประเด็นเหล่านี้ต้องมีการออกกฎหมายลูก ซึ่งมีความเสี่ยงที่อาจถูกแทรกแซงขัดขวางเพื่อถ่วงเวลาการออกกฎหมายลูกให้ล่าช้าลง ความคืบหน้าส่วนนี้จึงขึ้นกับการดำเนินงานของภาครัฐในการแก้ปัญหา

การสูบบุหรี่ของคนไทย อย่างไรก็ตามก็ถึงที่สุดแล้ว ภาระค่าใช้จ่ายในการรักษาโรคที่เกิดจากการสูบบุหรี่ อาทิ โรคมะเร็ง โรคหัวใจ โรคหลอดเลือดสมอง โรคถุงลมโป่งพอง ซึ่งล้วนเป็นโรคเรื้อรังที่มีค่ารักษาพยาบาลสูงก็จะเป็นปัจจัยกดดันให้รัฐบาลต้องตัดสินใจขับเคลื่อนภารกิจส่วนนี้ ท่ามกลางกระแสคัดค้านของบริษัทบุหรี่ที่ต้องการชะลอการออกกฎหมายลูกตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติ

ข้อกำหนดของผู้บังคับใช้กฎหมายในระดับพื้นที่ เป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายในระดับพื้นที่ทั่วประเทศที่จะต้องรู้รายละเอียด และกดดันให้มีการปฏิบัติตามที่กฎหมายกำหนด โดยประเด็นสำคัญๆ ที่เกี่ยวกับการขายบุหรี่ ได้แก่ การห้ามขายแก่ผู้ที่มีอายุไม่ถึง 20 ปี การห้ามแบ่งซองขายเป็นรายมวน การห้ามโชว์ซองบุหรี่ที่ร้านค้าปลีก การโฆษณาและการส่งเสริมการขาย ณร้านค้าปลีก การขายบุหรี่ลักลอบหนีภาษี และการห้ามทำซีเอสอาร์ สำหรับกฎหมายห้ามสูบบุหรี่ในที่สาธารณะ ประเด็นที่ปรับปรุงเพิ่มเติมจากกฎหมายเก่าคือ การกำหนดให้เจ้าของสถานที่สาธารณะมีหน้าที่ต้องประชาสัมพันธ์และขอความร่วมมือ ไม่ให้มีการสูบบุหรี่ในสถานที่สาธารณะที่ตัวเองรับผิดชอบ มิฉะนั้นจะมีความผิดด้วย และจะมีการออกระเบียบทำโทษเจ้าของสถานที่สาธารณะและผู้สูบบุหรี่ในที่สาธารณะ ด้วยวิธีการออกใบสั่ง ให้ไปเสียค่าปรับ เช่นเดียวกับผู้ที่ฝ่าฝืนกฎจราจรด้วย

## แผนยุทธศาสตร์การควบคุมยาสูบแห่งชาติ

การผ่านกฎหมายควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ. 2560 เป็นก้าวอย่างที่สำคัญมากในประวัติศาสตร์การควบคุมยาสูบของประเทศไทย แต่ยังมีงานที่ต้องทำอีกมากในการที่จะลดจำนวนผู้สูบบุหรี่ตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย โดยเฉพาะเด็กที่จะเป็นนักสูบหน้าใหม่ จะขึ้นกับการบริหารการบังคับใช้กฎหมายจะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพเพียงไร และฝ่ายบริษัทบุหรี่จะมีวิธีการใหม่ๆ ในการหลีกเลี่ยงกฎหมายเพื่อส่งเสริมการขาย หรือทำให้กฎหมายขาดประสิทธิภาพได้มากน้อยเพียงไร

ด้วยเหตุนี้กระทรวงสาธารณสุขจึงได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์การควบคุมยาสูบเสนอให้ ครม. เห็นชอบเพื่อให้ส่วนราชการและหน่วยงานดำเนินการ โดยแผนฉบับที่สองครอบคลุมระยะเวลา พ.ศ.2559-2563<sup>2</sup>

# เปิดกฎหมาย

พระราชบัญญัติควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบ พ.ศ.2560



**20+** **ห้ามขาย** ผลิตภัณฑ์ยาสูบ ให้กับผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี

ปรับไม่เกิน 3 เดือน หรือปรับไม่เกิน 30,000 บาท

**ห้ามแบ่งขาย** บุหรี่ซิการ์แรต (ต้องขายทั้งซอง)

ปรับไม่เกิน 40,000 บาท

**ห้ามโฆษณา/สื่อสารการตลาด** ผลิตภัณฑ์ยาสูบ **ทุกรูปแบบ**

ปรับไม่เกิน 6 เดือน หรือปรับไม่เกิน 500,000 บาท

**ห้ามอุปถัมภ์ สนับสนุน กิจกรรม CSR** บุคคล/องค์กร เพื่อสร้างภาพลักษณ์ โฆษณาผลิตภัณฑ์ยาสูบ

ผู้ประกอบกิจการ/ผู้รับจ้างจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาทหรือปรับปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือปรับปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือปรับปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท

ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือปรับไม่เกิน 500,000 บาท

**ห้ามผู้ขายปลีก ขายผลิตภัณฑ์ยาสูบ โดยวิธีการดังนี้**

- ขายโดยใช้เครื่องขาย
  - ขายผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์
  - ขายนอกสถานที่ ที่ระบุในใบอนุญาต
  - ลด/แจก/แจก/แถม/ให้
  - เร่ขาย
  - ให้สิทธิประโยชน์ ซิงโซค ซิงรางวัล
- ปรับ 1,2,3 จำคุกไม่เกิน 3 เดือน หรือปรับไม่เกิน 30,000 บาท  
ปรับ 5 ปรับไม่เกิน 20,000 บาท  
ปรับ 4,6,7 ปรับไม่เกิน 40,000 บาท

**ห้าม** ใช้ ช้าง วาน หรืออื่นยอม ให้ผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี **ขาย** ผลิตภัณฑ์ยาสูบ

ปรับไม่เกิน 3 เดือน หรือปรับไม่เกิน 30,000 บาท

**ห้ามตั้งโชว์ หรือ แสดง** ผลิตภัณฑ์ยาสูบ ณ สถานที่ขาย (ให้ผู้ซื้อหรือประชาชนมองเห็น)

ปรับไม่เกิน 40,000 บาท

**สถานที่ห้ามขาย** ผลิตภัณฑ์ยาสูบ

- วัด/สถานที่ปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนา
- สถานพยาบาล/ร้านขายยา
- สถานศึกษา
- สวนสาธารณะ/สวนสัตว์/สวนสนุก

ปรับไม่เกิน 40,000 บาท

**ห้ามสูบบุหรี่** ในเขตปลอดบุหรี่

ปรับไม่เกิน 5,000 บาท

**เจ้าของ ผู้จัดการ ผู้รับผิดชอบ** สถานที่สาธารณะปลอดบุหรี่ **มีหน้าที่ประชาสัมพันธ์ แจ้งเตือน ห้ามสูบบุหรี่** ควบคุมไม่ให้มีการสูบบุหรี่

ปรับไม่เกิน 3,000 บาท

7. แสดงราคา ณ จุดขาย ที่แจ้งให้บริโภค

สำนักควบคุมการบริโภคยาสูบ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข  
โทร.02-580-9264 เว็บไซต์ : <http://btc.ddc.moph.go.th>



ภาพ : <http://btc.ddc.moph.go.th/th/download2.php?type=3>

ประกอบด้วย 6 ยุทธศาสตร์ที่ครอบคลุมมาตรการควบคุมยาสูบทุกประเด็นสำหรับรัฐบาลส่วนกลาง ได้แก่ การสร้างเสริมความเข้มแข็ง และพัฒนาขีดความสามารถในการควบคุมยาสูบของประเทศ การป้องกันมิให้เกิดผู้เสพยาสูบใหม่ และเฝ้าระวังธุรกิจยาสูบ การช่วยผู้เสพยาสูบให้เลิกใช้ยาสูบ การควบคุมและเปิดเผยส่วนประกอบผลิตภัณฑ์ยาสูบ การทำสิ่งแวดล้อมให้ปลอดบุหรี่ และการใช้มาตรการภาษี และปราบปรามยาสูบผิดกฎหมาย ในระดับจังหวัดก็ได้มีการกำหนดแผนยุทธศาสตร์การควบคุมยาสูบระดับจังหวัด เพื่อให้คณะกรรมการควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบจังหวัดที่กำหนดไว้ในกฎหมายใหม่ นำไปปฏิบัติเพื่อลดจำนวนผู้สูบบุหรี่ทั่วประเทศต่อไป

## ปฏิริยาของบริษัทบุหรี่

นับตั้งแต่เริ่มมีการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการร่างปรับปรุงกฎหมายฉบับนี้ เมื่อ 2554 จนถึงเวลาที่กฎหมายผ่านสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เป็นเวลานานถึง 6 ปีเต็ม ตลอดเส้นทางเดินของร่างกฎหมายฉบับนี้ บริษัทบุหรี่ได้คัดค้านและเคลื่อนไหวเพื่อชะลอกระบวนการออกกฎหมาย เช่น ขอเข้ามามีส่วนร่วมในการปรับปรุงกฎหมาย ซึ่งเป็นการขัดต่อข้อกำหนดของอนุสัญญาควบคุมยาสูบ ที่ห้ามภาคีสมาชิกอนุญาตให้บริษัทบุหรี่เข้ามามีส่วนร่วมในการร่างกฎหมาย นอกจากนี้บริษัทบุหรี่ยังเข้าชาติได้มีส่วนก่อตั้งสมาคมการค้ายาสูบไทยในปี 2555 ให้นี้เป็นองค์กรหลักในการเคลื่อนไหวคัดค้านร่างกฎหมายควบคุมยาสูบ และสนับสนุนสมาคมชาวไร่ยาสูบให้เคลื่อนไหวคัดค้านร่างกฎหมายนี้ด้วย<sup>3</sup> การคัดค้านได้ดำเนินการอย่างเข้มข้นและต่อเนื่องในทุกขั้นตอน ตั้งแต่ต้นทางจนถึงการพิจารณาร่างกฎหมายโดยสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

เป้าหมายในการคัดค้านกฎหมายของบริษัทบุหรี่ยมีหลายระดับ ระดับสูงสุดคือ ทำให้ไม่มีการออกกฎหมายเลย

เช่น เมื่อกระทรวงสาธารณสุขเริ่มเสนอกฎหมายต่อคณะรัฐมนตรี สมาคมการค้ายาสูบก็ออกมาเคลื่อนไหวผ่านสื่อว่าร่างกฎหมายควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบไม่ใช่เรื่องเร่งด่วน รัฐบาลควรรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติไม่ควรเป็น ผู้พิจารณาร่างกฎหมายนี้ ควรรอให้รัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งพิจารณา<sup>4</sup> ซึ่งหากเป็นไปตามนั้น กฎหมายฉบับนี้อาจล่าช้าไปอีกอย่างน้อย 6-7 ปี

เป้าหมายต่อมาคือ หากร่างกฎหมายเข้าสู่ขั้นตอนการพิจารณา บริษัทบุหรี่ยก็จะวิ่งเต้นคัดค้านให้การพิจารณาล่าช้ามากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้<sup>5</sup> แต่หากไม่สามารถร้งการออกกฎหมายไว้ได้อีกต่อไป ก็วิ่งเต้นแทรกแซงเพื่อให้มีการปรับแก้ ลดความเข้มข้นของกฎหมายให้ได้มากที่สุด<sup>6</sup>



ประเด็นที่สมาคมการค้ายาสูบวิงวอนคัดค้านมากที่สุด คือ การห้ามแบ่งซองขายบุหรี่ย่อยรายวัน การห้ามโชว์ซองบุหรี่ย่อยรายวัน การห้ามทำซีเอสอาร์ และการออกมาตรการซองบุหรี่ย่อยรายวัน มาตรการเหล่านี้ล้วนมีเป้าหมายเพื่อลดการเข้าถึงสินค้ายาสูบ โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนนักสูบหน้าใหม่ เพราะข้อมูลการสำรวจพบว่า ร้อยละ 88.3 ของเด็กไทยอายุ 15-17 ที่สูบบุหรี่ ซื้อบุหรี่เป็นรายวัน<sup>7</sup> เนื่องจากไม่มีเงินเพียงพอที่จะซื้อบุหรี่เป็นซอง ขณะที่การโชว์ซองบุหรี่ย่อยรายวันเป็นส่วนหนึ่งของการโฆษณาและกระตุ้นให้เกิดการซื้อ ซองบุหรี่ย่อยรายวันที่ห้ามพิมพ์สีสันบนซองก็จะช่วยลดความเย้ายวนของซองบุหรี่ย่อยรายวัน โดยเฉพาะต่อเด็กและเยาวชนที่จะหลงเข้ามาเป็นนักสูบหน้าใหม่ ทั้งนี้พบว่าเมื่อเกิดการเสพติดบุหรี่ยุติแล้ว เด็ก 7 ใน 10 คน จะไม่สามารถเลิกบุหรี่ไปได้ตลอดชีวิต และในอีก 3 คนที่เลิกสูบบุหรี่ได้นั้นต้องใช้เวลานานโดยเฉลี่ยถึง 22 ปี

## เราผ่านร่างกฎหมายนี้มาได้ยังไง?

รัฐมนตรีกระทรวงเด็กและเยาวชนประเทศไอร์แลนด์เปิดเผยเมื่อ 3 ปีก่อน หลังจากไอร์แลนด์ผ่านร่างกฎหมายซองบุหรี่ย่อยรายวันว่า บริษัทบุหรี่ได้วิงวอนคัดค้านร่างกฎหมายซองบุหรี่ย่อยรายวันหนักหน่วงที่สุดในประวัติศาสตร์ของการพิจารณากฎหมายของไอร์แลนด์สำหรับประเทศไทย มาตรการซองบุหรี่ย่อยรายวันเป็นเพียงหนึ่งในกว่าสิบลมาตรการที่บริษัทบุหรี่ไม่ต้องการให้อยู่ในร่างกฎหมาย จึงไม่ต้องสงสัยเลยว่า บริษัทบุหรี่ได้ใช้ความพยายามเพียงไร ในการคัดค้านร่างกฎหมายควบคุมยาสูบฉบับใหม่ของไทย

แต่ด้วยความแน่วแน่ของทั้งฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติ ทำให้มีการเห็นชอบร่าง พ.ร.บ. โดยไม่มีการตัดทิ้งหรือแก้ไขประเด็นต่างๆ ให้อ่อนลง ตามที่บริษัทบุหรี่ย่อยรายวันพยายามวิงวอนอย่างต่อเนื่อง โดยเสียง สนช. เกือบทั้งหมดได้ช่วยกันรักษาเนื้อหาของกฎหมายให้เป็นไปตามร่างเดิมที่กระทรวงสาธารณสุขเสนอ

ในส่วนของการแสวงงสังคมและภาคประชาชน การสนับสนุนร่างกฎหมายฉบับนี้นับว่า “ท่วมท้น” จากการที่มีผู้ลงชื่อสนับสนุนถึง 10 ล้านคนในเดือน พฤษภาคม 2558<sup>8</sup> ทำให้ร่างกฎหมายผ่านการเห็นชอบของ ครม. ในเวลานั้น แต่เนื่องจากการเดินทางของร่างกฎหมายคืบหน้าช้ามาก

การรวบรวมรายชื่อสนับสนุนจึงยังคงเดินทางต่อ จนสุดท้ายมีผู้ลงชื่อสนับสนุนรวมทั้งหมดกว่า 15 ล้านคน นับได้ว่าเป็นสถิติสูงสุดที่มีจำนวนคนไทยลงชื่อสนับสนุนร่างกฎหมายในประวัติศาสตร์ชาติไทย

การที่มีผู้ลงชื่อสนับสนุนถึง 15 ล้านราย เป็นผลจากความพยายามของเครือข่ายที่ทำงานควบคุมยาสูบทั่วประเทศ ตั้งแต่เครือข่ายหมออนามัย อสม. ทั่วประเทศ เครือข่ายครูเพื่อโรงเรียนปลอดบุหรี่ เครือข่ายผู้หญิงสี่ภาค เครือข่ายยุวทัศน์ สมาพันธ์เครือข่ายแห่งชาติเพื่อสังคมไทยปลอดบุหรี่ เครือข่ายวิชาชีพสุขภาพ เครือข่ายมูลนิธิธรรมดเพื่อการไม่สูบบุหรี่ รวมทั้งภาคีเครือข่าย สสส. ทั่วประเทศ

## ความท้าทายของการลดการใช้ยาสูบ

ยาสูบเป็นสิ่งเสพติดที่มีอำนาจการเสพติดสูงเทียบเท่าการเสพติดเฮโรอีน และธุรกิจยาสูบเป็นธุรกิจที่มีอิทธิพลสูง และมีวัฒนธรรมการทำธุรกิจที่ไม่เคยคำนึงถึงโคกนาฎกรรมที่สินค้ายาสูบก่อขึ้นกับผู้สูบบุหรี่และสังคม และใช้อิทธิพลขัดขวาง ลดทอนความพยายามของสังคม รวมทั้งรัฐบาลของประเทศต่างๆ ที่จะลดจำนวนคนสูบบุหรี่ การควบคุมยาสูบจึงต้องประกอบด้วยมาตรการต่างๆ หลายมาตรการด้วยกัน ตั้งแต่การขึ้นภาษี การควบคุมบุหรี่ยุติภาณี การรณรงค์ประชาสัมพันธ์ การฟ้องร้องบริษัทบุหรี่ยุติภาณีที่ฝ่าฝืนกฎหมาย และการรักษาผู้เสพติดบุหรี่ยุติภาณีให้เลิกสูบบุหรี่ แต่แต่ละมาตรการมีวัตถุประสงค์แตกต่างกัน และทดแทนกันไม่ได้ หมายความว่า นอกจากการติดตามสนับสนุนให้มีการบังคับใช้กฎหมายควบคุมยาสูบฉบับใหม่แล้ว มาตรการควบคุมยาสูบอื่นๆ ต้องได้รับการให้ความสำคัญ ให้มีการดำเนินการจากทุกภาคส่วนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้วย แผนยุทธศาสตร์การควบคุมยาสูบนับเป็นอีกเครื่องมือหนึ่งในการส่งเสริมสนับสนุนการบังคับใช้กฎหมายควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบให้มีประสิทธิภาพ

